

GÖBL, Alois, * 6. 3. 1841 Rožďalovice (u Nymburka), † 27. 8. 1907 Sychrov (u Turnova), zpěvák, hudební skladatel Absolvoval učitelský ústav v Jičíně, původně chtěl být učitelem jako jeho otec Josef. Od 1859 G. studoval strojní inženýrství na pražské polytechnice, z finančních důvodů však studia nedokončil. Od 1864 učil v Radostíně (dnes č. o. Sychrov), od 1877 byl dlouhodobým tajemníkem Kamila Rohana na zámku v Sychrově a od 1881 také patronátním komisařem na sychrovském a semilském panství. Se svým zaměstnavatelem G. zajížděl na zimní pobyty do Prahy, kde se spřátelil s A. Dvořákem. Skladatel ho poté na Sychrově navštěvoval, někdy u něho i komponoval a od 1878 si s ním korespondoval. (Zachovalo se sto čtrnáct Dvořákových dopisů a devět G. listů.) Dvořák mu také posílal partitury všech svých vytištěných děl. Jako zdatný, i když amatérský barytonista zpíval G. často v sychrovské zámecké kapli, kde spolu s Dvořákem u varhan vystupoval při premiéře jeho skladby *Ave Maria*. S jeho manželkou Annou účinkoval G. při premiérách Dvořákových duchovních děl *Hymnus k Nejsvětější Trojici* a *O sanctissima* (1879). G. patřil ke členům a funkcionářům Zpěváckého spolku v Turnově, pro který Dvořák složil *Čtyři smíšené sbory*, op. 29. G. sám příležitostně komponoval, nakladatel E. Starý vydal jeho *Dvě Ave Maria*. Byl rovněž členem turnovského okresního zastupitelstva. Je pohřben v Turnově.

L: HS 1, s. 368; O. Šourek, *Život a dílo Antonína Dvořáka 1–4, 1922–1933*, passim; J. Kuhn, *Dopisy A. Dvořáka A. G.*, in: *Od Ještěda k Troskám 16, 1937*, s. 20–25, 38–44, 68–75; O. Šourek, A. Dvořák přátelům doma, 1941, s. 19, 56, 81, 180, 186, 192, 195; A. Dvořák ve vzpomínkách a dopisech, týž (ed.), 1938, passim; týž, Dvořák a Sychrov, in: *Sychrov. Státní zámek a památky v okolí*, 1968, s. 21–22; A. Dvořák. *Korespondence a dokumenty 1–4*, M. Kuna (ed.), 1987–1995, passim; A. Dvořák nejbližšímu příteli, týž (ed.), 2000; týž, A. Dvořák a Sychrov, in: *Opus musicum 33*, 2001, č. 3, s. 4–11; E. Myslivcová, Antonín Dvořák a Liberecko – Prameny k životu a dílu skladatele, 2012 (bakalářská práce, FF UK, Praha).

P: SOA, Praha, matřka nar. řkt. f. ú. Rožďalovice, sv. 7, fol. 24; Archiv ČVUT, Praha, Polytechnický ústav 1798–1869, fond 23; Muzeum Českého ráje v Turnově, fond Pěvecký spolek Dvořák.

MOJMÍR SOBOTKA

GÖBL, František Jan (*Kopidlanský, též GOEBL*), * 29. 11. 1829 Kopidlno, † 21. 2. 1899 Praha, spisovatel, redaktor

Syn perníkáře, 1844–49 absolvoval gymnázium v Mladé Boleslavi a v Praze. Po studiu pracoval jako vychovatel a 1853–60 jako hospodářský úředník u hraběte Desfourse na Moravě. Z existenčních důvodů se vrátil do Prahy, kde se živil jako korektor *Národních listů*. Od srpna do listopadu 1867 byl jejich odpovědným redaktorem, v této funkci byl pro rušení veřejného pořádku zatčen a osm měsíců vězněn na Novoměstské radnici. Povolání korektora zastával i po propuštění; ve výkonu profese mu později zabránila oční choroba. V sedmdesátých letech působil jako tajemník Matice rolnické. Byl pohřben na Olšanských hřbitovech v Praze.

Básně, povídky a historické romány psal již jako student, většinou však zůstaly v rukopise. Prózy, které později publikoval v souboru *Sbírka povídek a arabesk* (1864–65), situoval do městského prostředí, řídčeji na venkov; vycházely většinou časopisecky, několik z nich vyšlo samostatně. K jeho nejrozsáhlejším pracím patří společenský román *Hraběcí rodina, aneb, děti povržené ženy. Román ze společenského života* [1880], uveřejňovaný původně časopisecky. Kromě periodik, která sám redigoval, publikoval v časopisech *Květy*, *Česká včela* a *Vesna*. Vydal výbor *Ze žalářů* (1867–68), v němž zveřejnil zajímavé zločiny a soudní procesy. Redigoval časopisy *Národní hospodář* (1870), *Matice rolnická* (1871–72), *Domácí přítel* (1881–84), *České granáty* (1897) a některé kalendáře (*Vlastenecký kalendář na rok 1865*, *Nový pražský kalendář*, 1886–89).

D: prózy: Snědý hoch. Velmi zajímavá povídka z Moravy, 1869; Vznesený dobrodinec, 1870; V domě a na náměstí. Arabeska. Pytlák na horách. Povídka z česko-moravských hor, 1870.

L: OSN 10, s. 244; 28, s. 486; MSN 2, s. 1017; LČL 1, s. 804–805; J. L. Turnovský, *Nové rovy české – F. G.*, in: *Osvěta*, 1899, č. 5, s. 474–475; *Světlozor* 33, 1898/99, s. 192; *Květy* 21, 1899, s. 402; F. G. Kopidlanský, in: *Národní listy* 22. 2. 1899, s. 3.

P: SOA, Zámorsk, matřka nar. řkt. f. ú. Kopidlno 1805–1831, sign. 76–7, pag. 123; NA, Praha, Policejní ředitelství I, konskripce, karton 138, obraz 101.

LENKA KRÍŽOVÁ

GÖBL, Wilhelm, * 10. 12. 1839 *Jeseník nad Odrou (u Nového Jičína)*, † 22. 5. 1907 *Purkersdorf (u Vídně, Rakousko)*, báňský odborník

Po absolvování gymnázia v Opavě a Báňské a lesnické akademie v Banské Štiavnici nastoupil 1862 do služby státní báňské správy na vrchním báňském ředitelství v Příbrami, kde pracoval ve strojírenském a stavebním odboru. 1864 byl vyslán do Říšského geologického ústavu ve Vídni. Po návratu působil opět v Příbrami, na báňském ředitelství byl jako zastupující hormistr pověřen řízením dolů Lill, Ferdinand, Strachov, Sádek a Květná v okrajové části březohorského ložiska. 1870–71 pracoval ve službách Fürstenbergů na velkostatku Křivoklát jako báňský inženýr v železorušném dole v Novém Jáchymově, 1871 v uhelných dolech v Mirošově na Rokycansku. 1873 se vrátil do státní služby jako hormistr báňské správy v Kitzbühlu v Tyrolsku, 1876 báňský správce.

Od 1880 působil v báňském oddělení na ministerstvu zemědělství Předlitavska ve Vídni, od 1891 jako jeho vedoucí. Zasahoval do státního báňského podnikání, zasloužil se o modernizaci státních dolů v příbramském revíru a v Idriji (nyní Slovinsko; produkce rtuti), rozšiřování hnědohuhelných dolů v mosteckém revíru, o přestavbu továrny na uranové barvy v Jáchymově. Podílel se na přípravě nového báňského zákona. Po propadu ceny stříbra na světových trzích 1892, které mělo za následek ztrátovost příbramského závodu, produkujícího více než 90 % stříbra a olova v monarchii, G. spolupracoval s vídeňskou centrální bankou, která 1892–95 závod dotovala.

Usiloval o zlepšení nemocenského pojištění a postavení hornictva (výstavba hornických kolonií). Publikoval studie z ložiskové geologie a hornictví, některé se vztahovaly k českým revírům (Příbramsko, Kutná Hora, Ostravsko).

D: výběr: Die Kohlenaufbereitung am Heinrichschachte zu Mährisch Ostrau, in: Jahrbuch der Geologischen Reichsanstalt (Wien) 16, 1866, s. 152–154; Kuttenberg, in: ÖZBH 35, 1887, s. 251–258; Montan-geologische Beschreibung des Příbramer Bergbau-Terraine und der Verhältnisse in der Grube nach dem gegenwärtigen Stande des Aufschlusses in diesem Terrain, Wien 1892 (s J. Schmidtem); Geologisch-Bergmännische Karte und Profile, tamtéž 1903.

L: F. Ernst, Sectionschef W. G. †, in: ÖZBH 55, 1907, s. 55–56; Bílková 7, s. 504–505.

PAVEL VLAŠIMSKÝ

GOČÁR, Jiří, * 12. 6. 1913 Praha, † 20. 7. 1979 Praha, architekt

Syn architekta Josefa G. (1880–1945). 1931–36 studoval na Vysoké škole architektury a pozemního stavitelství ČVUT v Praze (Ing. arch.). 1936–40 absolvoval praxi v ateliéru svého otce, kde se podílel např. na projektech státní galerie nebo československého pavilonu pro Světovou výstavu v Paříži (1937). Poté do 1948 provozoval vlastní ateliér. 1949–53 byl vedoucím ateliéru v podniku Stavoprojekt Praha, 1954–56 pracoval ve Svazu architektů (tehdy součást Ústředního svazu československých výtvarných umělců). Vstoupil do KSČ a začal se angažovat v oblasti teorie architektury a ve stavovských organizacích. 1956–59 byl tajemníkem Svazu architektů ČSR, 1959–69 předsedou Svazu architektů ČSR / ČSSR, po jeho federalizaci 1969–70 předsedou Svazu architektů České socialistické republiky, 1963–71 členem výkonného výboru Mezinárodní unie architektů (Union internationale des architectes, UIA) či Ideové rady pro úpravu Pražského hradu. 1966 byl zvolen členem ÚV KSČ, 1967 předsedal Mezinárodnímu kongresu UIA v Praze. V éře pražského jara se podílel na vzniku Koordinačního výboru tvůrčích svazů; v červenci 1968 signoval prohlášení *Jen několik slov*, dodatku manifestu *Dva tisíce slov*, který odmítl teze tzv. varšavského dopisu pěti komunistických stran. 1969 se od svého podpisu distancoval, přesto byl stranicí potrestán, v listopadu 1970 rezignoval na členství v ÚV KSČ. 1971–77 projektoval v ateliéru Investis Praha.

G. raná tvorba navazovala na tradice meziválečné avantgardy, projekty z padesátých až sedmdesátých let byly umírněným kompromisem dobových tendencí. Navrhoval rodinné domy, veřejné a průmyslové stavby, interiéry. Na sklonku první republiky a za protektorátu realizoval vily v Praze-Hlubočepch a Podolí, v Roztokách (u Prahy), Kostelci nad Orlicí, Městečku (nad Sázavou), Čerčanech, Kamenném Přívoze, Mníšku pod Brdy. S Vl. Šedivým provedl 1941 projekt berního úřadu v Táboře. 1945–48 byly podle jeho plánů postaveny Gramofonové závody v Loděnicích, tovární objekty v Jablonci nad Nisou, telefonní ústředna v Praze-Košířích, 1949–53 podnik Vertex

v Litomyšli. V dalších letech navrhl obytné domy v Ostravě-Porubě, rekreační středisko v Horní Úpě. Urbanistickými studiemi se pokusil ovlivnit podobu Uhřetěvesi a Měcholup (s J. Novotným, 1943, dnes Praha), nábřeží v Táboře (1941), nádraží ve Zlíně (1942–43), historické části Veselí nad Lužnicí aj. Zpracoval územní plány pro Vrchlabí a Špindlerův Mlýn (1945–48). Zúčastnil se řady architektonických soutěží, z nejvýznamnějších: areál Vysoké školy stranické (s J. Albrechtem, 1. cena, 1954, nerealizováno), Památník Slovenského národního povstání v Banské Bystrici (1. cena, 1957, nerealizováno), Realistické divadlo v Praze (s V. Machoninem, 1. cena, 1957, nerealizováno).

Věnoval se otázkám bytové výstavby. Jako předseda komise architektonické soutěže ovlivnil 1963 urbanistickou podobu sídliště Severní terasa v Ústí nad Labem. Publikoval odborné články (např. *Architektonická kompozice renesance*) v časopisech *Architektura ČSR / ČSSR*, *Československý architekt*, *Doba*, *Kultura*, *Kulturní tvorba*, *Technická práce*, *Tvorba*. 1963 obdržel Řád práce.

D: knihy: Od pyramid k panelům, 1959; Architekt a ekonom k socialistickému stylu života, 1977 (s J. Tomanem).

L: Toman 2, s. 762; SČSVU 2, s. 356; NEČVUD, s. 241 (se soupisem díla); Kdo je kdo v Československu 1, 1969, s. 214; K. Jechová, K historii Koordinačního výboru tvůrčích svazů 1968–1969, in: Proměny pražského jara 1968–1969. Sborník studií a dokumentů o nekapitulantských postojích v československé společnosti, J. Pecka – V. Prečan (eds.), 1993, s. 102; J. Cysařová, Koordinační výbor, tvůrčí svazy a moc 1968–1972, 2003, s. 13, 69; Z. Doskočil, Duben 1969. Anatomie jednoho mocenského zvratu, 2006, s. 287; J. Končelík, Dva tisíce slov. Zrod a důsledky nečekaně vlivného provolání, in: Soudobé dějiny 15, 2008, č. 3–4, s. 512; T. Fassati, Z Benešova za stavbami 20. století krajinou vnější i vnitřní (průvodce světem architektury 20. století Benešovska), 2008, s. 250; F. Štverák, Schematismus k dějinám Komunistické strany Československa (1921–1992), 2010, s. 372; Z. Lukeš a kol., Josef Gočár, 2010, s. 404–405; http://muzeum-umeni-benesov.cz/useruploads/files/sumne_benesovsko/7.gocarjiri.pdf (stav k 9. 5. 2016); <http://cs.isabart.org/person/21525> (stav k 9. 5. 2016); <http://www.theatre-architecture.eu/cs/db/?theatreId=503> (stav k 9. 5. 2016); Literární listy 1, zvl. vyd., 19. 7. 1968, s. 1.

ZDENĚK DOSKOČIL

GOČÁR, Josef, * 13. 3. 1880 Semín (u Přelouče), † 10. 9. 1945 Jičín, architekt, urbanista, pedagog

Pocházel z rodiny slovenského sládky Aloize G. a Anny, roz. Hüttllové. 1891 si otec pronajal městský pivovar v Lázních Bohdanči. G. 1892 začal studovat na pardubické nižší reálce, 1897 nastoupil praxi volontéra ve studiu architekta V. Roštlapila, poté krátce i J. Podhajského. 1898 byl přijat na stavební oddělení Vyšší státní průmyslové školy stavební v Praze, které absolvoval 1902. Po krátké epizodě na Vysoké škole technické se 1903–05 školil na státní Uměleckoprůmyslové škole, v ateliéru J. Kotěry; v té době také navštívil Belgie, Nizozemsko a Francii. Po ukončení vzdělání odjel na studijní cestu do Německa (Darmstadt, Norimberk, Mnichov), poté vedl 1905–08 Kotěrovův ateliér. Samostatnou stavební praxi zahájil 1908, na zakázkách však pracoval již za studií. Jednou z G. prvních prací

byla rodinná hrobka na bohdanečském hřbitově (1904), navržená společně se sochařem S. Suchardou. 1906 byl G. pověřen dohledem nad instalací Kotěrova českého pavilonu na rakousko-uherské výstavě v Londýně. Tamní pobyt ovlivnil G. pozdější urbanistické projekty (koncepce zahradních měst) i styl (využití neomítaných cihel). Jeho dílo prošlo řadou stylových proměn: od geometrické moderny ke kubismu, později k prvorepublikovému národnímu slohu, přes konstruktivismus až k funkcionalismu. Jedním z prvních samostatných architektonických počinů ve stylu kotěrovské moderny se stala realizace Červené vily Josefa Binky v Krucemburku (1907–08). Stavba s dispozicí typickou pro anglické domy má střídme průčelí z neomítaných cihel a je mimořádně citlivě zasazena do okolní venkovské přírody.

Od 1908 začal G. spolupracovat s architektem P. Janákem. Podle Kotěrova návrhu společně realizovali Pavilon průmyslu a obchodu na Jubilejní výstavě OŽK na pražském Výstavišti. Mezi stěžejní díla moderny se zařadil G. mlýn a silo bratří Winternitzů v Pardubicích (1910–11), industriální stavba z dvoubarevného režného zdiva inspirovaná v detailech východočeskou pernštejnskou renesancí. Komunikace s tradicí a lokální architekturou byla pro G. tvorbu zásadní a vynikala i u drobnějších staveb (např. v Hradci Králové betonové schodiště kostela Nanebevzetí Panny Marie /1909–10/ nebo nerealizované projekty sakrálních staveb). Vedle odkazů na architekturu vídeňského O. Wagnera a jeho českého žáka J. Kotěry jsou v G. díle patrné i ozvuky prací J. Hoffmanna (zakladatele Wiener Werkstätte), a to např. u brněnského domu Karla Jarušky (1909–10). Nejznámější prací zmíněného období je obchodní dům Wenke a syn v Jaroměři (1910–11). Klíčové dílo rané prekubistické tvorby se zařadilo ke konstrukčně nejodvážnějším radikálně modernistickým stavbám před první světovou válkou.

Kolem 1911 G. následoval Janáka směrem ke kubistické tvorbě. V tomto duchu realizoval domy Jana Stacha a Karla Hoffmanna v Praze na Hradčanech (1911–12), pavilon lázní v Bohdanči (1912–13), vilu Adolfa Bauera v Libodřicích na Kolínsku (1912–13) a své nejslavnější dílo, dům U Černé Matky Boží v Praze na Starém Městě (1911–12), kde sice kubistická poloha nedominovala, ale stala se citlivou součástí celku. Na místě dvou pozdně barokních domů si tuto ikonu českého kubismu dal jako obchodní palác vystavět podnikatel F. Herbst. Po vzniku Československa se zapojil na popud V. V. Štecha do hledání nového výtvarného stylu pro novou republiku. Individualistický styl vypjatých forem G. společně s Janákem změnil po první světové válce za obloukové formy tzv. národního slohu neboli rondokubismu. Tzv. národní sloh vycházel ze stylu art deco, inspiroval se lidovou architekturou a využíval výraznou barevnost. V tomto stylu G. realizoval domy letištní správy ve Kbelích (1920–21, dnes součást pražské ZOO) nebo provozní výstavní pavilon SVU Mánes v Praze (1921). Stěžejním dílem tohoto období je budova Legiobanky

v Praze Na Poříčí (1921–23), monumentální budova s mansardovou střechou v „národní“ červeno-bílé barevnosti, kde výraznou skladbu oblých prvků fasády doplnil reliéf O. Gutfreunda s motivem návratu legionářů, a figurální konzoly J. Štursy. Obloučková dekorativnost se opakovala i v interiéru a vytvořila z banky jedinečný celek.

G. navštívil 1924 Nizozemsko (Amsterdam, Haarlem a Hilversum), kde ho inspirovaly stavby tamních architektů, kombinujících železobetonové konstrukce s režným zdivem. Tehdy vznikl soubor škol v Hradci Králové: Státní odborná škola koželužská (1923–24), Rašínovo reálné gymnázium (1925–27), Obecní a měšťanské školy (1926–28), soubor se uzavřel již funkcionalistickou budovou mateřské školy (1927–28). V G. ateliéru 1925–28 vznikl i návrh nového regulačního plánu Hradce Králové, v němž autor definoval město jako živý kulturní organismus. Od 1927 začal spolupracovat se zlínskou firmou Baťa.

Dalším významnou součástí G. tvorby tvoří stavby v konstruktivistickém a funkcionalistickém stylu. První konstruktivistickou realizací se stala Strnadova vila v Praze 6 – Bubenci (1925–26), tou nejvýznamnější pak kostel sv. Václava v Praze 10 – Vršovicích (1927–29). Ve třicátých letech G. navrhl dvě vědecko-funcionalistické stavby pro Hradec Králové: Ředitelství československých státních drah (1927–32) a Okresní finanční úřady (1932–36). V Praze-Dejvicích na Babě, na místě nově budované výstavní kolonie Svazu československého díla, realizoval čtyři funkcionalistické vily, charakteristické skeletovými konstrukcemi, pásovými okny a rovnými střechami. G. se dlouhodobě zabýval několika projekty: návrhem státní galerie v Praze (1923–45), regulací Letné (1937–38) nebo urbanistickou studií pražského hlavního nádraží (1943). Téhož roku vyhrál soutěž na projekt vládní čtvrti pro Bratislavu, hlavní město Slovenského státu. (Československá exilová vláda mu tuto účast v soutěži vytkla.)

G. byl členem SVU Mánes, Společnosti architektů a Klubu Za starou Prahu. 1911 založil Skupinu výtvarných umělců (expressionismus, kubismus) a 1912 s P. Janákem Pražské umělecké dílny, které produkovaly kubistický nábytek podle vlastních návrhů. G. spoluzakládal Svaz českého díla. Po Kotěrově smrti byl 1924 jmenován profesorem architektury na AVU v Praze. 1925 obdržel současně s cenou Grand Prix na pařížské výstavě dekorativního umění i francouzský rytířský Řád čestné legie. 1928–31 působil ve funkci rektora AVU. Od 1912 byl ženatý s Marií, roz. Chladovou; syn Jiří G. (1913–1979) byl architektem a publicistou. Pohřben byl na vyšehradském Slavíně.

D: výběr: Městský vodojem, Na Lužci, Lázně Bohdaneč, 1910–1911; domy Jana Stacha a Karla Hoffmanna, Tychonova 4–6, Praha 1 – Hradčany, 1911–1912; Ambrožův sbor Církve československé husitské, Ambrožova 1, 3, Hradec Králové, 1926–1927; vila Zdeňka Sochora, Spojených národů 1620, Dvůr Králové nad Labem, 1928–1931; vila Dr. Václava Stanislava Mauleho, Nad Paťankou 18, Praha 6 – Dejvice, 1931–1932; vila JUDr. Karla Kytlicy, Nad Paťankou 22, Praha 6 – Dejvice, 1932–1933; vila PhDr. Julia

Glückliche, Jarní 3, Praha 6 – Dejvice, 1934; vila JUDr. Stanislava Mojžíše-Loma, Na Babě 1, Praha 6 – Dejvice, 1935–1936; Vila Viléma Blümela, Zavadilova 26, Praha 6 – Dejvice, 1933–1934.

L: Volné směry 17, 1929–30, s. 259–266; *Architekt SIA* 25, 1936, s. 112; *Architektura* 2, 1940, s. 57–59; Z. Wirth, J. G. – Hradec Králové, 1930; týž, J. G. *Meister der Baukunst*, Genf 1930; J. E. Koula, *Nová česká architektura a její vývoj ve 20. století*, 1940, s. 21–22, 30–31, 33, 36, 39, 40, 56, 74, 77, 88, 98, 143, 144, 178, 189, 200, 202; Z. Wirth, *Architekt J. G. 1880–1945*. Posmrtná výstava červen 1947 (SVU Mánes, Praha); Toman 1, s. 260–262; M. Benešová, J. G., 1958; táž, J. G. *Výstava architektonických návrhů*, 1971 (Svaz českých architektů, Praha); O. Herbenová, *Český kubistický interiér*, 1976; O. Herbenová-Šroňková, J. G. – kubistický interiér, *Městské muzeum v Jaroměři*, 1983; R. Švácha, *Od moderny k funkcionalismu. Proměny pražské architektury 1. poloviny 20. století*, 1994, s. 578; *NEČVU* 1, s. 211–212; M. Platovská, J. G. *U Černé Matky Boží*. Praga, Firenze 2001; A. Skalický, J. G. *Magazzini Wenke a Jaroměř*, tamtéž 2004; *Architekti*, s. 199–200 (se soupisem díla a literatury); Saur 56 (2007), s. 349–350; J. E. Svoboda – J. Noll – E. Havlová, *Praha 1919–1940. Kapitoly o meziválečné architektuře*, 2000, s. 253; Z. Lukeš (et al.), J. G., 2010; J. Bořecký – J. Exner – T. Novotný, J. G. – Otakar Novotný, 2011.

P: NTM, Praha, archiv architektury, osobní fond.

MARKÉTA SVOBODOVÁ

GÖDEL, Kurt Friedrich, * 28. 4. 1906 Brno, † 14. 1. 1978

Princeton (New Jersey, USA), matematik, fyzik, filozof, logik
Otec Rudolf, ředitel textilní továrny, a matka Marianne, roz. Handschuhová, byli rakouští Němci, starší bratr Rudolf se stal lékařem. V rodišti G. absolvoval 1916–24 německé státní reálné gymnázium. 1918 získal československé státní občanství, které si podržel do 1929, kdy se stal občanem Rakouska. 1924–29 studoval na univerzitě ve Vídni, zprvu se zaměřil na teoretickou fyziku, později se věnoval matematice a filozofii. Účastnil se diskusí Vídeňského kruhu (Wiener Kreis), který sdružoval osobnosti se zájmem o pozitivistickou filozofii vědy (např. M. Schlick, R. Carnap, O. Neurath, P. Frank). Studia ukončil 1929 obhájením disertace, kterou vedl H. Hahn. V ní G. dokázal, že predikátová logika prvního řádu je úplná, což znamená, že všechna platná tvrzení (tautologie) této logiky jsou dokazatelná formálním postupem z jejích axiomů. K vrcholům G. díla patří věty o neúplnosti (1931). První věta říká, že v dostatečně obecné matematické teorii zahrnující aritmetiku existuje – za předpokladu její bezspornosti – tvrzení, které nemůže být z jejích axiomů na základě vyvozovacích pravidel ani dokázáno, ani vyvráceno. Podle věty druhé má tuto vlastnost i tvrzení, že teorie je bezsporná. Věty byly pro většinu soudobých matematiků překvapením, poněvadž až dosud doufali, že úplnost a bezspornost matematických teorií může být v budoucnu dokázána; dále měly hluboké filozofické pozadí týkající se vztahu mezi pravdivostí a dokazatelností i možností počítačů a lidských mozků. G. důmyslné myšlenkové postupy později přispěly k teoriím kódování a k tvorbě počítačových jazyků.

Do 1939 G. působil střídavě na vídeňské univerzitě a v princetonském Ústavu pokročilých studií (Institute for Advanced Study, USA), kde se spřátelil mj. s ekonomem O. Morgenster- nem a s fyzikem A. Einsteinem. Období intenzivní práce pře-

rušovaly deprese, kvůli nimž se dvakrát zotavoval v sanatoriu. V září 1938 uzavřel sňatek s Adelou Nimburskou, roz. Porker- tovou (* 4. 11. 1899 Vídeň, Rakousko, † 4. 2. 1981 Princeton, USA), tanečnicí v nočních klubech, s níž se sblížil ve Vídni už 1928. Z Princetonu se přes varování kolegů vydal do Rakouska připojeného k nacistickému Německu, takže kvůli zachování místa na univerzitě byl nucen se podrobit politickému a rasovému prověřování. Záhy došel k závěru, že další působení ve Vídni je pro něho neúnosné. Přestože již začala světová válka, podařilo se mu spolu se ženou získat výjezdní víza a v lednu 1940 se transsibiřskou magistrálou a po moři přes Japonsko vrátit do Princetonu. USA, kde 1947 získal státní občanství, již nikdy neopustil.

G. poslední stěžejní matematická práce spadala do oblasti teo- rie množin. 1940 ukázal, že její nejproblematictější axiom – axiom výběru – a zobecněná hypotéza kontinua vztahující se k hierarchii nekonečných množin zbývajícím axiomům teorie množin neodporují. Neúspěšně se pak pokoušel dokázat, že z nich ani nevyplývají. To se až později podařilo P. Cohenovi. Od 1948 až do začátku padesátých let stály v popředí G. zájmu problémy kosmologie a času. O nich zveřejnil tři publikace. První měla filozofickou povahu a zařadila plynutí času mezi iluze lidské mysli, v další našel řešení Einsteinových rovnic obecné teorie relativity odpovídající rotujícímu vesmíru s časovou smyčkou, v němž by bylo v principu možné cestovat do minulosti. Našel celou třídu kosmologických řešení Ein- steinových rovnic. I v této oblasti používal novátorské meto- dy, na něž navázali pozdější autoři. G. se intenzivně zabýval filozofií, především souvislostmi matematických idejí s myš- lenkami I. Kanta, E. Husserla, a zejména G. W. Leibnize. Své přátele seznámil s krátkým textem postaveným na logických formulích, který mohl být považován za důkaz nutné existence Boha. Nelze určit, jaký význam autor důkazu přikládal, sám se považoval za teistu s křesťanskými kořeny. Na sklonku živo- ta trpěl stihomamem, odmítal přijímat potravu. Pohřben byl s manželkou v Princetonu. Rodný dům v Pekařské ulici a vila v Pellicově ulici nesou G. pamětní desky.

G. je právem pokládán za největšího matematického logika všech dob. O jeho odkaz i kontinuitu díla pečuje mezinárodní The K. G. Society (Kurt-Gödel-Gesellschaft) ve Vídni, která vydala jeho Sebrané spisy. V Brně působí Společnost K. G., založená 1992.

D: výběr: *Collected works* 1–5, S. Feferman a kol. (eds.), New York – Oxford 1986–2003; K. G., J. Malina – J. Novotný a kol. (eds.), 1996 (překlady dvou prací, soupis díla, literatury a pramenů); *Filosofické eseje*, 1999; *Úplnost a neúplnost*, 2015.

L: výběr: J. W. Dawson, Jr., *Zaostřeno na K. G.*, in: *Pokroky matematiky, fyziky a astronomie* 31, 1986, s. 264–274; B. Švandová, *G. a paradoxy*, in: *Vesmír* 9, 1996, s. 446–469; J. Novotný, *K. G. a problém času*, in: *Univerzum* 23, 1997, s. 2–11; P. Vopěnka, *Úhelny kámen evropské vzdělanosti a moci*, 2000, *passim*; R. Smullyan, *Navěky nerozhodnuto*, 2003, *passim*; E. Nagel – J. R. Newman – D. Hofstadter, *G. důkaz*, 2003; R. Goldsteinová, *Neúplnost. Důkaz a paradox K. G.*, 2005; *Meze formalizace, analytičnosti*

a prostoročasu, V. Havlík a kol. (eds.), 2007, *passim*; J. Frýdek – F. Včelař – I. Zelinka, G. 1931. Gnoseologická revoluce v matematice a exaktních vědách, 2009; J. Novotný, Ernst Mach, K. G., Vesmír, in: P. Dub – J. Musilová, Ernst Mach – fyzika – filozofie – vzdělávání, 2010, s. 165–172; D. Hofstadter, G., Escher, Bach, 2012; Y. Grannecová, Bohyně malých vítězství, 2015, *passim*.

JAN NOVOTNÝ

GODYN, Abraham (též *GODIN, GODEIN, GODUN, GODIJN*), * kolem 1655 Antverpy (Belgie), † po 1724?, malíř. Byl patrně bratrem malíře Izáka G. (? 1650 – ? 1729). Mezi 1679–80 byl doložen jako žák vlámského malíře H. Herregoutse. 1681 se stal členem jezuitského mariánského bratrstva Sodaliteit van de Bejaerde Jongmans, proto lze usuzovat, že byl katolík. V následujících letech o něm není nic známo; předpokládá se, že po určitou dobu pobýval v Itálii. Do Prahy přišel za dosud neujasněných okolností, patrně 1687 z Vídně. Pravděpodobně ho pozval Václav Vojtěch hrabě ze Šternberka, jemuž ho doporučil umělecký agent B. Cortini. G. pracoval na výzdobě zámku v Troji, kde 1690 vymaloval východní chodbu prvního patra a provedl monumentální malbu *al secco* (na suchou omítku) v hlavním zámeckém sále. Ústředním motivem výmalby je vítězství křesťanské Evropy nad tureckým nebezpečím 1683, apoteóza Habsburků a Svaté ligy. Strop slavnostního sálu dokončil G. podle datované signatury 1693, některé části výzdoby jsou však novější, např. malovaný gobelín oslavující vítězství císaře Leopolda I. v bitvě u Zenty (1697). G. působil v Praze jen krátce, trojské fresky se však považují za jedny z nejlepších ve střední Evropě. K dalším G. dochovaným pracím patří olejomalby z trojského zámku se starozákonními náměty *Abraham vypuzující Hagaru a Juda s Tamarou před hranicí* (1692), zhotovené v duchu římského klasicismu, dále *Smrt safíry v přítomnosti svatých Petra a Jana* (malba byla odvozena z kompozice N. Poussina) a *Jael a Sisara* (1698). Dalšími známými obrazy jsou *Hlava jelena, Cudná Zuzana a Charitas – Alegorie pěti smyslů* (NG, Praha); majetkem Černínů byla zátiší *Kančí hlava a Různá masa v kuchyni*. V bývalém klášteře svatého Martina ve francouzském Pontoise (nyní katedrála) se nachází G. série sedmi svátostí.

O G. životě v Praze se dochovalo málo dokladů: 1694 byl na něm vymáhán drobný dluh, 1697 se stal kmotrem Abrahama Antonína, syna Maxmiliána Šeiby, jenž působil jako správce šternberského zámku. 1711 doložen jako svobodný mistr v Antverpách, kde byl zvolen za staršího tamní malířské gildy; díla dokládající jeho pobyt ve městě však chybí. 1716 se stal členem náboženského bratrstva sdružujícího obyvatele Antverp (Confrérie van romanisten), kteří navštívili Řím; 1723 zvolen jeho děkanem. V témže roce působil u císařského dvora ve Vídni již jako dvorní malíř. 1724 byl pověřen převozem čtyř obrazů z galerie na Pražském hradě do Vídně. 1723–24 se u něho učil malíř M. J. Geeraerts.

L: Dlabáč 1, s. 476–477; Thieme – Becker 14, s. 299; Biographie nationale publiée par L'Académie Royale des Sciences, des Lettres et des Beaux-Arts

de Belgique 8, Bruxelles 1884–1885, s. 21–22; OSN 10, s. 243; KSN 4, s. 508; Toman 1, s. 262; DČVU 2, rejstřík, zvl. s. 542; NEČVU 1, s. 212; ADB 9, s. 322; P. Preiss – M. Horyna – P. Zahradník, Zámek Trója u Prahy, 2000, s. 308–310; V. Vašátková, Z historie mysliveckých obrazů 1. Lovecké motivy v umění baroka, in: Myslivost 58, 2010, č. 9, s. 77–79; <https://rkd.nl/nl/explore/artists/32262> (s další literaturou, stav k 8. 3. 2016); <https://en.wikipedia.org> (stav k 8. 3. 2016).

KATEŘINA DUFKOVÁ

GODYN, Izák (též *GODIN, GODUN, Izaak*), * kolem 1650 Antverpy (Belgie), † asi 1729 Praha, malíř

Patrně starší bratr malíře Abrahama G. (? 1655 – po 1724). Do Prahy přišel nejspíše společně s ním 1687 na pozvání Václava Vojtěcha ze Šternberka a podílel se na malířské výzdobě zámku v Troji; v jeho službách zůstal až do 1708, kdy hrabě zemřel. 1700 se v kostele sv. Václava na Malé Straně G. oženil s Konstancií, vdovou po měšťanu Václavovi Hranickém. Svědky jim byl dvorní malíř a inspektor galerie na Pražském hradě Kristián Schröder s manželkou Doroteou a další šternberský malíř Petr Keck. Manželům se narodilo šest dětí. G. se opakovaně dostával do sporů s malostranským malířským cechem, protože do něho odmítal vstoupit. Záštitu nad ním držel jeho zaměstnavatel, který 1704 žádal malostranskou radu, aby byl G. dalšího obtěžování zdejšími malíři ušetřen. Po 1708 spory s cechem utichly, snad se G. přesunul jinam nebo si našel jiného zastávce. Jeho jméno se dále objevilo v inventářích kolovratské sbírky, které ho uvádějí jako autora několika zátiší s úlovky a loveckými trofejemi, žádný z obrazů však nepodepsal (sbírka se dnes nachází na zámku v Rychnově nad Kněžnou). Malby mají vysokou úroveň vlámských mistrů působících v Čechách, ovšem úroveň Abrahama G. nedosáhly.

L: Dlabáč 1, s. 476–477; Thieme-Becker 14, s. 299–300; KSN 4, s. 508; Toman 1, s. 263; H. Smetáčková-Čižinská, Der Kaisersaal im Schloss Troja in Praz, in: Österreichische Zeitschrift für Kunst und Denkmalpflege 28, 1974, s. 145–161; NEČVU 1, s. 212–213; Saur 56 (2007), s. 466; V. Vašátková, Z historie mysliveckých obrazů 1. Lovecké motivy v umění baroka, in: Myslivost 58, 2010, č. 9, s. 77–79; P. Preiss – M. Horyna – P. Zahradník, Zámek Trója u Prahy, 2000, *passim*.

KATEŘINA DUFKOVÁ

GOETHE, Johann Wolfgang, * 28. 8. 1749 Frankfurt nad Mohanem (Německo), † 22. 3. 1832 Výmar (Německo), básník, politik, amatérský přírodovědec

Syn Johanna Caspara G. (1710–1782) a Kathariny Elisabethy, roz. Textorové (1731–1808). Jako dítě měl soukromého učitele, 1765–68 studoval práva v Lipsku, pro nemoc studia přerušil, 1770 je dokončil ve Štrasburku. Krátce pracoval u říšského soudu ve Wetzlaru, od 1775 žil u dvora sasko-výmarských vévodů, kde působil jako jeden z ministrů tohoto státu. 1782 byl povýšen do šlechtického stavu, postupně se stále více věnoval jen literatuře. 1786–88 podnikl cestu do Itálie, v pozdějších letech si oblíbil cesty do Čech. S Christianou, roz. Vulpiusovou (1765–1816), měl pět dětí. G. se přátelil s J. G. Herderem

a F. Schillerem. Byl pohřben ve Výmaru. Patří k vrcholným německým a světovým spisovatelům. Za jeho mistrovské dílo je považována rozsáhlá dramatická báseň *Faust* (1808, 1832), do češtiny poprvé přeložená J. J. Kolářem (1863).

G. šestnáctkrát pobýval v Čechách, kde strávil téměř tři roky života. Poprvé zajel do Karlových Varů 1785 a dva měsíce se tam věnoval botanice a geologii; cestu opakoval o rok později, 1795 a poté pravidelně každé léto 1806–13 (vyjma 1809). 1790 vystoupil na Sněžku v Krkonoších a navštívil Adršpašské skály. Oblíbil si Teplice a Františkovy Lázně a v závěru života Mariánské Lázně (1820–23), kde 1823 prožil milostné vzplanutí k mladičce Ulrice von Lewetzow. Během pobytů podnikal cesty do okolí, navštívil Cheb, Loket, Aš, Cínovec, Bořň (u Bíliny), Hasištejn, Krásný Dvůr, Hřebený (u Sokolova) a jiná místa.

V českém prostředí se významně zapsal také jako přírodovědec. Zabýval se botanikou, fyzikou, geologií a mineralogií; shromáždil sbírku téměř osmnácti tisíc nerostů. Seznámil se s českými učiteli, např. s J. E. Purkyněm, J. Dobrovským nebo Kašparem ze Šternberka (stýkal se také se skladatelem V. J. Tomáškem, který zhudebnil několik jeho děl). G. popsal specifickou odrůdu živce, označovanou jako karlovarská dvojčata, zajímal se o původ lázeňských pramenů, a především o sopečné jevy; vyslovil později potvrzenou teorii o vulkanickém původu Komorní a Železné hůrky poblíž Chebu. Na jeho počest byl 1806 pojmenován nerost goethit. Jeho pobyty v severních a severozápadních Čechách připomínají četné pamětní desky, pomníky či místní názvy (Goethova skalka u Aše).

L: ADB 9, s. 413–448; NDB 6, s. 546–575; de.wikipedia.org (vše se soupisem díla a literatury); RSN 3, s. 429–430 (jako Göthe); OSN 10, s. 246–250; A. Kraus, G. a Čechy, 1896; E. Ludwig, G. 1–2, 1932; J. Urzidil, G. in Böhmen, 1932 (česky jako G. v Čechách, 2009); NGS, s. 704; H. Sturm, G. und Böhmen, in: Zwischen Frankfurt und Prag, München 1963, s. 133–155; R. Friedenthal, G. Jeho život a jeho doba, 1973; (šš), G., in: Kdo byl kdo – proslulí návštěvníci, 2001, s. 185–188; J. Babůrek, G. jako geolog v Čechách, in: Minerál 8, 2000, č. 2, s. 122–128; J. W. G. a Čechy = J. W. G. und Böhmen, E. Dittertová (ed.), 2004; P. Uhrbach, G. Fräulein in Böhmen. Ulrike von Levetzow, Markkleeberg 2009; O. Fejfar, Lázeňský host, geolog a výletník. Přírodovědná zkoumání J. W. G. během jeho pobytů v Čechách, in: Živa 59 (98), 2011, č. 6, s. LXXXIX–XCI; V. Gabrielová, Působení J. W. G. v západočeském regionu, 2013 (bakalářská práce, Filozofická fakulta, Západočeská univerzita, Plzeň).

JIRÍ MARTINEK

GOETZ, Josef (též GÖTZ, vl. jm. Jareš), * 23. 4. 1899 Kdyně (u Domažlic), † 3. 7. 1969 Praha, zvěrolékař

Byl synem pilníkářského mistra. Vystudoval reálné gymnázium v Domažlicích (1911–19) a veterinární medicínu v Brně (MVDr. 1925, disertace o mikroflóře čerstvých masových neuzených výrobků). Za studií byl asistentem prof. J. Lenfelda. G. začal pracovat 1925 v terénu v Sušici a v Radnicích (u Plzně). 1926 se oženil s Annou, roz. Burianovou; 1926 vystoupil z katolické církve a zůstal bez vyznání. Odešel do Prahy, kde 1928–59 působil ve veterinární zdravotní službě magistrátu

a po osvobození jako ředitel průmyslové školy technologie masa či okresní veterinární lékař okresu Praha-západ. 1948 se habilitoval na pražské VŠZ, kde několik let externě vyučoval. 1952 si změnil příjmení z Jareše na Goetze. Publikoval původní práce a studijní texty, pracoval jako redaktor *Věstníků českých zvěrolékařů* a přijal členství ve Zvěrolékařské komoře ČSR, Společnosti Národního muzea i Národního technického muzea. 1936 se stal členem ústředního zastupitelstva hlavního města Prahy a 1945 členem odbojové České národní rady.

D: výběr: Průvodce po Ústředních jatkách hl. města Prahy (s K. Vosykou), [1928]; Ústřední jatky a trh dobytčí hlavního města Prahy v Praze VII. 1895–1930 (s týž), 1930; Bojové látky a masný průmysl, 1938 (zvl. otisk z Výroční zprávy Odborné školy mistrovské pro řezníky, velkořezníky a uzenáře v Praze 1937–1938); Odborná kniha o mase pro řezníky, uzenáře, obchodníky dobytčím, společenstva, ohledatele zvířat a masa, kuchaře, hostinské živnosti, potravní zřízence, úřady, odborné školy, knihovny, zemědělce, domácnosti apod., 1939; Ochrana masa před zkázou. Odborná příručka pro řezníky, uzenáře, velké kuchyně a domácnosti, 1944; Technologie pro 2. ročník odborných učilišť a učňovských škol. Učební obor 1209 – uzenářka, 1964 (s O. Koldou).

L: bō, Doc. dr. J. G. – sedmdesátiletý, in: Veterinářství 19, 1969, č. 4, s. 192; R. B., Sto let od narození doc. J. G., in: tamtéž 49, 1999, č. 3, s. 132; mh, Kdyňský rodák J. G., in: Domažlicko 27. 3. 2002, s. 5; <http://www.chodsko.net/chodskem/celeb-detail/282> (stav k 16. 5. 2016).

P: SOA, Plzeň, fond Sběrka matrik západních Čech, řkt. f. ú. Kdyně, matrika nar. Kdyně 37, fol. 256.

GUSTAV NOVOTNÝ

GOGELA, František, * 13. 9. 1854 Podhradní Lhota (u Holešova), † 27. 2. 1922 Třebětice (na Hané), římskokatolický kněz, florista

Syn mlynáře. Vystudoval arcibiskupské gymnázium a poté teologickou fakultu v Olomouci, kde byl vysvěcen na kněze. Působil na na Moravě, postupně byl farářem v Kyjově, Bílovicích, Místku, Hukvaldech, Podhradní Lhotě, Rajnochovicích a Třebětících, kde byl i pohřben.

V okolí svých působišť vždy našel čas na botanizování a sestavování herbářů. Své nálezy publikoval, pokusil se i o syntézu a vytvoření lokálních flor. Upozornil na sebe 1890–99 floristickými statěmi *Květena okolí místeckého v Časopise Vlasteneckého spolku muzejního v Olomouci*. Poznal horské rostlinstvo Beskyd, které zpracoval v sérii příspěvků *Květena Beskyd moravských* (1903–06) pro stejný časopis. Věnoval se květeně Rajnochovic a blízkého Javorníku (1900, 1907), povodí Rusa-vy (1908–10), východní části Chřibů (1912) a okolí Hostýna (1906–10, 1927–31). Časté střídání působišť mu neumožnilo dospět k důkladnějšímu zpracování nějakého floristického okrsku, a tak zůstal spíš u výčtu nalezišť jednotlivých druhů. Svůj herbář věnoval muzeu ve Valašském Meziříčí, další doklady se zachovaly ve dvou největších herbářových sbírkách na Moravě, v Moravském zemském muzeu a na Masarykově univerzitě v Brně. G. se zabýval také pěstováním květin, zejména růží. Patřil k první skupině moravských zájemců o botaniku, kteří se opírali o česky zaměřené instituce, jako byl Klub příro-

dovědecký v Brně nebo v Prostějově a muzea v Olomouci či Valašském Meziříčí, a snažili se publikovat česky. Neodmítal ovšem možnost přispívat do zavedeného periodika *Verhandlungen des Naturforschenden Vereines in Brünn* (1891–1902). Svoji zálibu šířil také mezi svými farníky. Patřil k botanikům, kteří připravili půdu pro pozdější úspěšnou floristickou akci K. Domina.

L: OSN 10, s. 252; OSND 2/2, s. 885; MSN 2, s. 1019; KSN 4, s. 510; MSB 6, s. 34; nekrolog: J. Podpěra, in: Příroda 15, 1922, s. 129; týž, in: Zálhotský sborník 1, 1927, s. 1–2; F. Kratochvíl, in: tamtéž 5, 1931, s. 23–28; J. Futák – K. Domin, Bibliografika k flóře ČSR do r. 1952, Bratislava 1960, s. 220–221; I. Klášterský et al., Botanikové na českém a moravskoslezském území od nejstarších dob, in: Zprávy Československé společnosti pro dějiny věd a techniky 14–15, 1970, s. 83; M. Kašparová, F. G. – botanik, sběratel a badatel, in: Zpravodaj Okresního vlastivědného muzea ve Vsetíně, 1995, s. 41–42.

JAN JANKO

GÖGH, Koloman, * 7. 1. 1948 Kladno, † 11. 11. 1995

Gattendorf (Rakousko), fotbalista, trenér

Vyučil se zámečnickem, 1977–79 se snažil studovat na chemické průmyslovce. Začínal hrát jako žák (1956–63) v Družstevníku Kolárovo na jižním Slovensku. 1967–69 během základní vojenské služby hrál za Duklu Holešov a po vojně jednu sezonu za ŠK Vagónka Poprad. 1970 přestoupil do Slovanu Bratislava, kde působil do 1980 a sehrál dvě stě dvacet pět zápasů. Podílel se na zisku titulu mistra ČSSR (1974, 1975) a Československého poháru (1974). Za Slovan nastoupil ve čtyřech utkáních Poháru mistrů evropských zemí (PMEZ) a sedmi zápasech Poháru UEFA. 1980/81 a 1981/82 hrál dvě sezony za rakouský VOEST Linz, po návratu do Československa nastupoval za DAC Dunajská Streda jako hráč i hrající trenér. Od 1974 sehrál v československé reprezentaci pětadesát zápasů, účastnil se ME 1976 v Bělehradě, kde Československo získalo mistrovský titul, a ME 1980, kde bylo třetí.

Jako hráč bratislavského Slovanu získal trenérský diplom na Vysoké škole tělesné výchovy v Bratislavě. 1982–84 trénoval DAC Dunajská Streda, 1984–86 byl asistentem trenéra ve Slovanu, od 1986 trénoval rakouské mužstvo SV Gols. Zahynul při dopravní nehodě, byl pochován na hřbitově ve Slávičím údolí v Bratislavě, je po něm pojmenován stadion v Kolárově.

L: Malá encyklopedie fotbalu, 1984, s. 115; M. Zeman, Prvý odlišel nenašlapný, in: Pravda (Bratislava) 7. 1. 2008; BLS 3, s. 153; T. Černák, K. G., Bratislava 2016.

MILOSLAV MARTÍNEK

GOJDIČ, Pavel Petr, * 17. 7. 1888 Ľubovec-Ruské Pekľany (u Prešova, Slovensko), † 17. 7. 1960 Leopoldov (Slovensko), řeckokatolický teolog

Syn rusínského řeckokatolického kněze Štefana G. a Anny, roz. Gerberyové. V Prešově 1907 absolvoval gymnázium a studoval teologii v kněžském semináři, 1908–11 v ústřed-

ním semináři v Budapešti, 1911 byl vysvěcen. Jako kaplan začal vypomáhat otci v Cígelke, později se stal správcem farnosti v Petrové, od 1912 působil jako prefekt řeckokatolického alumnátu a současně katecheta na měšťance v Prešově, 1914 byl jmenován protokolistou biskupské kanceláře, 1917 kaplanem v Sabinově, 1918–22 ředitelem biskupské kanceláře v Užhorodě. Chtěl se vyhnout biskupské kandidatuře, proto 1922 vstoupil do řádu baziliánů a 1924 složil řeholní slib. 1924 se stal vikářem řeholního domu, prefektem internátu a duchovním v Užhorodě. Podílel se na reformě řádu, věnoval se misijní činnosti na venkově, zakládal místní pobočky hnutí Apoštolátu modlitby a Společnosti Nejsvětějšího srdce Ježíšova. 1926 byl jmenován apoštolským administrátorem Prešovské eparchie, úřad převzal v únoru 1927, vzápětí však obdržel zprávu z pražské nunciatury, že papež Pius XI. ho jmenoval titulárním biskupem harpaským. 1939 byl G. ustanoven administrátorem Mukačevské apoštolské administratury na Slovensku. Jako vysoký církevní hodnostář se věnoval duchovní obnově eparchie a jejímu rozvoji prostřednictvím misí, podporoval řeckokatolický tisk, zabýval se otázkami sociálními a školskými; podílel se na založení biskupského sirotčince (1935), rusínského gymnázia v Prešově (1936) a také řeckokatolických farností (1933 v Praze, 1939 v Bratislavě, 1945 v Brně). Publikoval úvahy, úryvky kázání a pastýřské listy v periodikách (např. *Russkoje slovo, Da prijdet carstvie Tvoje, Dušpastyr, Cyril a Metod*).

Papež ho 1940 jmenoval prešovským sídelním biskupem, který se jako jeden z posledních aktivně zastával potřeb rusínské národnostní menšiny na východním Slovensku a Podkarpatské Rusi a který podporoval řeholi východního ritu. Na sklonku druhé světové války pomáhal pronásledovaným řeckokatolickým kněžím a řeholníkům, kteří prchali před stalinským režimem ze západní Ukrajiny. Po únorovém převratu 1948 čelil rostoucím útokům na řeckokatolickou církev. Sám odmítl oficiálně podporovaný nátlak, aby přestoupil k pravoslaví, následně byl 1950 v rámci tzv. akce P zatčen a internován ve františkánském klášteře v Nižné Šebastové (dnes Prešov), potom na Štrbském Plese a v Báci (u Gabčíkova), odtud byl eskortován do vězení v Praze-Ruzyni, 1951 v Bratislavě na základě vykonstruovaných obvinění z velezrady a vyzvědačství pak byl odsouzen spolu s biskupy J. Vojtašákem a M. Buzalkou na doživotí, ke dvěma stům tisícům korun pokuty, konfiskací majetku a ztrátě občanských práv. 1953 po amnestii byl G. trest zmírněn na pětadvacet let. Prošel věznicemi ve Valdicích, v Leopoldově, Ilavě a znovu v Leopoldově, kde zemřel. 1968 byly jeho ostatky přeneseny do krypty katedrály sv. Jíří v Prešově. 1990 byl rehabilitován, 1991 vyznamenán Řádem T. G. Masaryka II. třídy a 2000 Pribinovým křížem I. třídy. 2001 ho papež Jan Pavel II. beatifikoval.

L: M. Fedor, Osud biskupa P. G. po roku 1945, in: Trpeli za vlast a vieru, Bratislava 1994, s. 61–68; P. Šturák, Otec biskup P. G., OSBM, Prešov 1997;

C. Vasiľ, Vladyka P. P. G., OSBM, in: Zostali verní. Osudy gréckokatolíckych kňazov 1, Košice 1997, s. 11–21; K. Barriová – E. Blašková, P. G., OSBM, gréckokatolícky biskup, tamtéž 1998; Kolář Elity, s. 66; P. Šturák, Dejiny gréckokatolíckej cirkvi v Československu v rokoch 1945–1989, Prešov 1999, s. 35–37, 49–54, 113–121; Lexikón katolíckych kňazských osobností Slovenska, Bratislava 2000, s. 402–405; C. Vasiľ, Gréckokatolíci, Košice 2000, s. 132–137; BLS 3, s. 154.

ALENA TÁBORECKÁ

GOLÁŇ, Karel (*též Karol*), * 13. 7. 1895 Rokytnice

(*č. o. Vsetín*), † 31. 7. 1961 Bratislava, historik, pedagog

Pocházel z evanjelické rodiny hostinského a obchodníka. 1910–14 studoval na učiteľskom ústave v Hradci Králové. Během první světové války narukoval a byl zajat; poté se stal příslušníkem československých legií. Po vzniku ČSR se živil jako učitel v Halenkově a Novém Hrozenkově na Vsetínsku. Od 1919 působil na Slovensku, kde se naturalizoval. Zpočátku učil v Trenčianských Teplicích a v Myjavě, 1921–23 redigoval rovněž *Noviny spod Bradla*. 1923 maturoval na gymnáziu v Martině a zapsal si pedagogiku a historii na UK v Praze, kde obhájil disertační práci *Otázka dětské svobody v soustavě Montessoriové* (PhDr. 1928). Následujících dvacet let učil v Bratislavě na měšťanské škole a věnoval se výzkumu slovenských dějin 19. století. Od 1947 do 1952, kdy se habilitoval na Pedagogické fakultě Slovenské univerzity (SU), působil ve Státním pedagogickém ústavu. Poté přednášel historii na Pedagogické fakultě SU (1952/53), Vysoké škole pedagogické (1953–59), kde byl 1957 jmenován profesorem novověkých dějin, a vedl katedru historie na FF Univerzity Komenského v Bratislavě (1959). Byl členem vědecké rady Historického ústavu SAV, od 1958 předsedou nově založené Slovenské historické společnosti a funkcionářem několika slovenských svazů a společností. G. ovlivnil především pobyt v Myjavě, která byla 1848–49 centrem prvního ozbrojeného povstání Slováků za národní a sociální svobodu. Badatelsky se věnoval čtyřicátým letům 19. století, L. Štúrovi, vztahu Slováků k jižním Slovanům; soustředil se na revoluci 1848. K tématu publikoval např. monografii *Revolučné pokolenie. Príspevky k dejinám slovenského povstania v r. 1848–1849 v podbradlanskom kraji* (Myjava 1926), edici dokumentů *Na revolučnom Slovensku 1848–1849. Denník, korešpondencia, novinové zvesti, rozpravy a drobné dojmy moravského publicistu Mateja Mikšička* (tamtéž 1931) a řadu studií. Zabýval se rovněž dílčími problémy, např. účastí Slováků na Slovanském sjezdu v Praze roku 1848. V závěru života se zajímal o dějiny druhé poloviny 19. století, především počátky dělnického hnutí na Slovensku. G. texty se opíraly o pečlivou heuristiku, přesto se vyznačovaly citem pro popularizaci; od padesátých let měly marxistickou orientaci. G. připravil edici memoárů Jána Kollára *Pamäti z mladších rokov života* (Bratislava 1957) a podílel se také na učebnicích dějepisu a slovenského jazyka. Oženil se s Olgou (* 1906), dcerou knihkupce a nakladatele D. Pažického (1881–1941), který vydal některé jeho práce.

D: výběr: Príspevok k vývoju slovenskej politickej myšlienky, in: Historica slovaci 1–2, 1940–1941, s. 270–277; Rok so štúrovcami. Čítanie o odchode slovenských študentov z bratislavského lýcea roku 1844, Myjava 1944; Nitrianske žiadosti roku 1848 vyhlásené dňa 28. apríla 1848 v Brezovej pod Bradlom, Bratislava 1948; Slováci a slovenský juh roku 1848, in: Slovenský pohľad 34, č. 5–6, 1948, s. 293–299; Ludovít Štúr 1856–1956, Bratislava 1956; Ako sa kedysi na Slovensku učilo, tamtéž 1958.

L: výběr: OSND 2/2, s. 886; J. Mlynárik, Českí profesori na Slovensku 1. Českí profesori a ich slovenskí žiaci na Univerzite Komenského v rokoch 1919–1949, 1994, s. 181; Kutnar, rejstřík; SBS 2, s. 198 (se soupisem díla a literatury); BLS 3, s. 155–156 (se soupisem díla a literatury); J. Novotný; Za prof. Dr. K. G., in: ČČH 59, 1961, č. 6, s. 925–927; M. Füleová, Pozostalost' K. G., in: Literárny archív 38, 2004, č. 3, s. 212–215; L. Moncmanová – M. Füleová, G., K. (1895–1961), in: Inventár rukopisov Archívu literatúry a umenia Matice slovenskej 27, 2004, s. 143–191; M. Vašš, Historik K. G. (1895–1961), in: Historický zborník 20, č. 2, 2010, s. 243–245.

P: Literárny archív Slovenskej národnej knižnice, Martin, fond G., Karol; Archív UK, Praha, f. Matriky UK, inv. č. 7, Matrika doktorů UK VII. (1928–1931), s. 2927.

LENKA KRÍŽOVÁ

GOLD, Hugo, * 14. 10. 1895 Vídeň (Rakousko), † 20. 11. 1974

Tel Aviv (Izrael), žurnalista, historik, nakladatel

Pocházel z židovské rodiny truhlářského mistra Adolfa G. a jeho ženy Fanny. Za první světové války se 1915–18 účastnil bojů na východní frontě, kde padl do zajetí a byl odvezen na Sibiř. Ve dvacátých letech studoval na německé technice v Brně a obhájil tam disertační práci *Die Einwanderung der Juden in Mähren* (Dr. 1928). Již krátce po válce začal pracovat jako zaměstnanec brněnského nakladatelství Jüdischer Buch- und Kunstverlag, které vlastnil jeho strýc Max Hickl (1874–1924). G. se podílel např. na tvorbě týdeníku *Jüdische Volksstimme* a kalendáře *Hickl's (illustrierter) jüdischer Volkskalender*. Po smrti strýce G. nakladatelství převzal a vydával odborné i beletristické knihy židovských autorů. 1930–38 vycházel v nakladatelství populárněvědecký čtvrtletník *Zeitschrift für die Geschichte der Juden in der Tschechoslowakei*, který obsahoval historické i kulturně zaměřené studie k dějinám vybraných židovských obcí, příspěvky o významných osobnostech a přibližoval etnografická specifika. G. si uvědomoval absenci syntetických dějin Židů v ČSR, proto začal pro jednotlivé země vydávat souhrnná díla zaměřená na tuto problematiku, v nichž kladl důraz především na výzkum primárních pramenů. Spolupracoval také s představiteli židovských obcí. Svým dílem se snažil systematizovat poznání židovských dějin na území Čech, Moravy, Slezska i Slovenska. Kvůli sílícímu nacistickému nebezpečí odešel 1939 ilegálně do Palestiny. V Tel Avivu obnovil 1943 svoji vydavatelskou a vědeckou práci; G. díla vycházela v nově založeném nakladatelství Olamenu. Po válce se G. věnoval dějinám Židů ve střední Evropě, 1964–74 vydával *Zeitschrift für die Geschichte der Juden*. 1967 obdržel rakouskou Literární cenu Theodora Körnera, 1973 byl jmenován členem Židovské akademie umění a věd v New Yorku a také byl členem PEN klubu.

D: Die Juden und Judengemeinden Mährens in Vergangenheit und Gegenwart, 1929; Die Juden und Judengemeinden Preßburgs in Vergangenheit und